

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

12. oktober 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – forbrugerkreditaftaler – direktiv 2008/48/EF – artikel 16, stk. 1 – rettigheder og forpligtelser ved aftaleindgåelse – førtidig tilbagebetaling – reduktion af de samlede forbrugerkreditomkostninger – bortkomst af et eksemplar af aftalen – ret til af långiver at få udleveret en duplikat af aftalen«

I sag C-326/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (retten i første instans i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 18. marts 2022, indgået til Domstolen den 13. maj 2022, i sagen

Z. sp. z o.o.

mod

A. S.A.,

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, Z. Csehi (refererende dommer), og dommerne I. Jarukaitis og D. Gratsias,

generaladvokat: J. Kokott,

justitssekretær: fuldmægtig M. Siekierzyńska,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 19. april 2023,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Z. sp. z o.o. ved radcowie prawni M. Plichta og A. Tomaszewska samt O. Wojciechowski,
- A. S.A. ved radca prawny P. Biezuński og advokat K. Staszal,
- den polske regering ved B. Majczyna, M Kozak og S. Żyrek, som befuldmægtigede,

* Processprog: polsk.

– Europa-Kommissionen ved G. Goddin og M. Owsiany-Hornung, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 16, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66), sammenholdt med effektivitetsprincippet.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse en tvist mellem Z. sp. z o.o., et polsk selskab, og A. S.A., en bank (herefter »banken«), vedrørende en anmodning om udlevering af dokumenter og oplysninger med henblik på tilbagebetaling af et krav, som Z. har erhvervet, svarende til det beløb, som banken skylder for reduktionen af de samlede kreditomkostninger som følge af den førtidige tilbagebetaling heraf.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 39. betragtning til direktiv 2008/48 lyder således:

»Forbrugeren bør have mulighed for at indfri sine forpligtelser forud for det tidspunkt, der er fastsat i kreditaftalen. [...]«
- 4 Følgende fremgår af dette direktivs artikel 3 med overskriften »Definitioner«:

»I dette direktiv forstås ved: [...]

a) »forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med transaktioner, som er omfattet af dette direktiv, ikke handler som led i sin erhvervsmæssige virksomhed

[...]

g) »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten«: alle omkostninger, herunder renter, provision, afgifter, og enhver anden form for honorar, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, og som kreditgiveren har kendskab til, bortset fra notarialgebyrer; omkostninger ved accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftalen, navnlig forsikringspræmier, medregnes også, såfremt indgåelsen af aftalen om tjenesteydelser desuden er obligatorisk for at opnå kreditten eller for at opnå kreditten på de annoncerede vilkår og betingelser

[...]

m) »varigt medium«: en indretning, som sætter forbrugeren i stand til at lagre oplysninger, sendt til ham personligt, på en måde, der muliggør senere konsultation i en periode, som er afpasset efter oplysningernes formål, og som giver mulighed for uændret gengivelse af de lagrede oplysninger

[...]«

- 5 Det nævnte direktivs artikel 10 med overskriften »Oplysninger, der skal angives i kreditaftalen« fastsætter følgende i stk. 1:

»En kreditaftale udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium.

Alle aftaleparter skal have et eksemplar af kreditaftalen. Denne artikel berører ikke eventuelle nationale regler vedrørende gyldig indgåelse af kreditaftaler, der er i overensstemmelse med fællesskabsretten.«

- 6 Det samme direktivs artikel 16 med overskriften »Førtidig tilbagebetaling« bestemmer i stk. 1:

»Forbrugeren har til enhver tid ret til helt eller delvis at indfri sine forpligtelser i henhold til en kreditaftale. I sådanne tilfælde har forbrugeren ret til en reduktion af de samlede kreditomkostninger, der består af renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid.«

Polsk ret

- 7 Ustawa o kredycie konsumenckim (lov om forbrugerkredit) af 12. maj 2011 (Dz. U. n° 126, nr. 715) gennemførte i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »forbrugerkreditloven«), direktiv 2008/48 i den polske retsorden.

- 8 Forbrugerkreditlovens artikel 49 bestemmer:

»1. De samlede kreditomkostninger reduceres ved tilbagebetaling af hele kreditten før det i aftalen fastsatte tidspunkt med de omkostninger, som vedrører den periode, med hvilken aftalens løbetid afkortes, selv om forbrugeren har afholdt dem før tilbagebetalingen.

2. Ved tilbagebetaling af en del af kreditten før det i aftalen fastsatte tidspunkt finder stk. 1 tilsvarende anvendelse.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 9 Mellem den 14. november 2015 og den 24. juli 2018 indgik banken 15 forbrugerkreditaftaler (herefter »de pågældende forbrugerkreditaftaler«) med seks personer (herefter »forbrugerne«). Forbrugerne tilbagebetalte deres lån før den i de pågældende aftaler fastsatte frist og overførte herefter deres krav til Z. svarende til de beløb, som banken skyldte i henhold til forbrugerkreditlovens artikel 49, stk. 1, og 2, som følge af denne førtidige tilbagebetaling.
- 10 Forbrugerne har imidlertid ikke længere deres eksemplarer af de pågældende forbrugerkreditaftaler, således at de ikke var i stand til at fremsende dem til Z.
- 11 Z. bekræftede imidlertid grundlaget for forbrugernes krav hos Biuro Informacji Kredytowej (kreditoplysningskontor, Polen).

- 12 På denne baggrund har Z. anlagt sag ved Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (retten i første instans i Warszawa, Polen), den forelæggende ret, med påstand om, at banken tilpligtes at fremlægge en duplikat af de pågældende forbrugerkreditaftaler og de hermed forbundne aftaler, bl.a. forsikringsaftalerne, samt specifikke oplysninger vedrørende disse låneaftaler. Banken har gjort gældende, at den ikke er juridisk forpligtet til at afgive disse oplysninger.
- 13 Den forelæggende ret ønsker oplyst, om artikel 16 i direktiv 2008/48, under hensyntagen til det EU-retlige effektivitetsprincip, giver ret til at anmode om dokumenter, såsom en forbrugerkreditaftale, der har været genstand for en førtidig tilbagebetaling, og oplysninger om datoen og størrelsen af det tilbagebetalte lånebeløb, hvis det er nødvendigt for at vurdere legitimiteten af søgsmålet, uden at forbrugeren derved risikerer at skulle godtgøre modparten sagsomkostningerne, eller at en del af kravet forældes.
- 14 Denne ret har i denne henseende for det første anført, at EU-retten og de nationale bestemmelser har til formål at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau, og fastsætter, at disse forbrugere ved førtidig tilbagebetaling af lånet har ret til en reduktion af de samlede kreditomkostninger, der består af renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid. I henhold til national ret skal eksistensen af dette krav imidlertid påvises af forbrugeren, hvilket ikke kan finde sted, uden at aftalen fremlægges for den kompetente ret og uden en nøjagtig fastlæggelse af, hvornår gælden blev tilbagebetalt.
- 15 At nægte forbrugeren ret til at få udleveret en kopi af den låneaftale, som vedkommende ikke længere har originalen af, medfører efter den forelæggende rets opfattelse for det andet, at det heller ikke er muligt for forbrugeren hverken at verificere rigtigheden af långiverens beregning af de beløb, som skal tilbagebetales, således som det blev foretaget af långiveren, eller at foretage en økonomisk vurdering af rentabiliteten ved at anlægge et eventuelt søgsmål om inddrivelse af disse beløb. Den forelæggende ret har desuden anført, at forbrugeren er aftalens svageste part, og i modsætning til virksomheder såsom banker, har denne ikke værktøjer, der gør det muligt at opbevare hvert vigtigt dokument i intakt form.
- 16 Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at hvis forbrugeren ikke skulle have ret til at kræve, at långiveren giver den pågældende en kopi af låneaftalen, ville forbrugers bortkomst af denne aftales originaleksemplar, som er modtaget ved aftalens indgåelse, i praksis medføre, at forbrugeren reelt fratages muligheden for i medfør af forbrugerkreditlovens artikel 49, stk. 1, og 2, at inddrive de beløb, som skyldes af långiveren. Denne fortolkning skader den effektive virkning af forbrugers ret til en reduktion af kreditomkostningerne i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, idet den pågældende udsætter sig for risikoen for at få den på grundlag af denne ret anlagte sag afvist, at skulle bære sagsomkostningerne til fordel for långiveren, eller at kravet forældes.
- 17 På denne baggrund har Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (retten i første instans i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 16, stk. 1, i [direktiv 2008/48], sammenholdt med princippet om EU-rettens effektivitet, fortolkes således, at en forbruger eller en erhvervsdrivende, til hvem forbrugeren har overdraget de rettigheder, denne er tillagt i medfør af direktivet, på dette grundlag kan kræve udlevering af en kopi af aftalen (og de forretningsbetingelser, der udgør en del af aftalen) af långiver, og de oplysninger om tilbagebetaling af lånet, som er nødvendige for at verificere

rigtigheden af opgørelsen af det beløb, der er udbetalt til forbrugeren som godtgørelse for en del af de samlede omkostninger ved lånet i forbindelse med dets førtidige indfrielse, og som er nødvendige for at anlægge et søgsmål om en mulig tilbagebetaling af ovennævnte beløb?»

Det præjudicielle spørgsmål

- 18 Det skal indledningsvis bemærkes, at den omstændighed, at tvisten i hovedsagen består mellem to juridiske personer, ikke er til hinder for anvendelsen af direktiv 2008/48. Som det fremgår af præmis 20 i dom af 11. september 2019, Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702), afhænger anvendelsesområdet for dette direktiv nemlig af parternes identitet i forhold til låneaftalen og ikke i forhold til tvisten. I nærværende sag udspringer de fordringer, som er genstand for tvisten i hovedsagen, af de pågældende forbrugerkreditaftaler indgået mellem forbrugerne og banken, hvilke forbrugerkreditaftaler blev overdraget til sagsøgeren i hovedsagen efter den førtidige tilbagebetaling af de nævnte lån.
- 19 Heraf følger, at den i hovedsagen omhandlede tvist er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48.
- 20 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, sammenholdt med princippet om EU-rettens effektivitet, skal fortolkes således, at en forbruger som omhandlet i direktivets artikel 3, litra a), kan kræve udlevering af en kopi af denne aftale af långiver og alle de oplysninger om tilbagebetaling af lånet, som ikke fremgår af selve aftalen, men som er nødvendige dels for at verificere beregningen af det beløb, som banken skylder for reduktionen af de samlede kreditomkostninger som følge af den førtidige tilbagebetaling, dels for at give denne forbruger mulighed for at anlægge et eventuelt søgsmål om inddrivelse af dette beløb.
- 21 Det skal for det første bemærkes, at i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, sammenholdt med 39. betragtning hertil, har forbrugeren ret til førtidig tilbagebetaling af aftalen og en reduktion af de samlede kreditomkostninger, der består af renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid (dom af 11.9.2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, præmis 22).
- 22 Det fremgår dog ikke udtrykkeligt af ordlyden af artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, at långiveren med henblik på at gøre det muligt for forbrugeren at udøve sin ret til en reduktion af de samlede kreditomkostninger er forpligtet til at give forbrugeren en kopi af aftalen i tilfælde af dennes bortkomst, eller til at fremsende de oplysninger, der ikke fremgår af denne aftale, som er nødvendige for beregningen af det beløb, der skal betales til forbrugeren.
- 23 Det følger imidlertid af fast retspraksis, at der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dens ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 11.9.2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, præmis 26, og af 22.12.2022, Quadrant Amroq Beverages, C-332/21, EU:C:2022:1031, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

- 24 Hvad for det andet angår formålet med direktiv 2008/48 fremgår det derfor af fast retspraksis, at dette har til hensigt at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau. Denne beskyttelsesordning bygger på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår såvel forhandlingsstyrke som informationsniveau (dom af 11.9.2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 25 Henset til dette formål om at sikre et højt niveau for beskyttelse af forbrugernes interesser er det nødvendigt, at forbrugeren kan råde over alle oplysningerne vedrørende kreditomkostningerne, således at den pågældende forbruger kan fastlægge det samlede omfang heraf, bl.a. med henblik på at udøve den ret til en reduktion af disse samlede omkostninger, der er tillagt ved artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48. De oplysningsforpligtelser, der er blevet pålagt ved direktiv 2008/48, spiller derfor en afgørende rolle ved gennemførelsen af det formål om et højt forbrugerbeskyttelsesniveau, der forfølges med dette direktiv.
- 26 Det skal i denne henseende bemærkes, at det følger af artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, at forbrugeren har ret til en reduktion af de samlede kreditomkostninger, der består af renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid, uden at skulle fremlægge andre beviser end beviset for den førtidige tilbagebetaling af dette lån. Det følger heraf, at det påhviler långiveren at give de oplysninger, som er nødvendige for at fastlægge størrelsen af reduktionen af de samlede kreditomkostninger, som forbrugeren har ret til.
- 27 Hvis det antages, at de oplysninger, som er nødvendige for beregningen af dette beløb, ikke fremgår af selve aftalen, kræver forpligtelsen til at sikre den effektive virkning af artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48 desuden, at forbrugeren modtager disse oplysninger fra långiveren, når de er nødvendige for beregningen af det nævnte beløb. Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om dette er sket i den foreliggende sag.
- 28 Som fremhævet af den polske regering har den långiver, som – vel vidende, at forbrugeren ikke har aftaledokumenterne – nægter forbrugeren ret til en forholdsmæssig reduktion af de samlede kreditomkostninger som følge af forbrugers fulde førtidige tilbagebetaling, i øvrigt ikke nogen berettiget interesse i at skjule disse dokumenter for forbrugeren eller retssuccessoren.
- 29 Hvad for det tredje angår den sammenhæng, hvori artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48 indgår, bemærkes, at denne bestemmelse er indeholdt i direktivets kapitel IV med overskriften »Oplysninger og rettigheder i forbindelse med kreditaftaler«. Det skal udledes heraf, at EU-lovgiver således udtrykkeligt har ønsket at skabe en tæt forbindelse mellem på den ene side forbrugers mulighed for at udøve de rettigheder, som er knyttet til låneaftalen, og på den anden side adgangen til oplysningerne vedrørende denne aftale.
- 30 Det følger heraf, at den oplysningsforpligtelse, som udspringer af EU-lovgivers ønske om med direktiv 2008/48 at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau, således som det fremgår af nærværende doms præmis 24 og 25, bl.a. omfatter en forpligtelse for långiveren – til forbrugeren – at fremsende en kopi af låneaftalen og alle de oplysninger om tilbagebetaling af lånet, som ikke fremgår af selve aftalen, men som er nødvendige dels for at verificere beregningen af det beløb, som svarer til reduktionen af de samlede kreditomkostninger, som forbrugeren kan kræve som følge af den førtidige tilbagebetaling, dels for at give forbrugeren mulighed for at anlægge et eventuelt søgsmål om inddrivelse af dette beløb.

- 31 Denne fortolkning bekræftes i øvrigt af artikel 10 i direktiv 2008/48 vedrørende de oplysninger, der skal angives i låneaftalen, som er anført før artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48, idet disse to bestemmelser fremgår af dette direktivs kapitel IV med overskriften »Oplysninger og rettigheder i forbindelse med kreditaftaler«. Det fremgår af denne artikel 10, stk. 1, at en kreditaftale udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium.
- 32 Det skal i denne henseende for det første bemærkes, at det ifølge Domstolens praksis fremgår af bl.a. definitionen af »varigt medium« i artikel 3, litra m), i direktiv 2008/48, at dette medium på tilsvarende måde som et papirmedium skal sikre, at forbrugeren opnår de pågældende oplysninger for at gøre det muligt for denne i givet fald at påberåbe sig sine rettigheder. Det er i denne forbindelse relevant, at forbrugeren er i stand til at lagre oplysninger sendt til den pågældende personligt, at det sikres, at der ikke sker ændringer i deres indhold, og at de er tilgængelige i et passende tidsrum, samt at forbrugeren gives mulighed for at gengive dem uændrede. Et sådant medium skal muliggøre dels senere konsultation for forbrugeren i en periode, som er afpasset efter oplysningernes formål, dels uændret gengivelse af de lagrede oplysninger (jf. i denne retning dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 35 og 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 33 I det omfang den faktiske besiddelse af disse dokumenter og de oplysninger, som de indeholder, er afgørende med henblik herpå, skal långivers fremlæggelse af en kopi heraf til forbrugeren, som ikke længere har adgang hertil, på samme måde gøres til en forpligtelse.
- 34 Det skal endelig bemærkes, at princippet om EU-rettens forrang navnlig med henblik på at sikre virkningen af samtlige bestemmelser i EU-retten indebærer en pligt for de nationale retter til i videst muligt omfang at fortolke national ret i overensstemmelse med EU-retten (dom af 4.5.2023, ALD Automotive, C-78/22, EU:C:2023:379, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Det følger nærmere bestemt heraf, at en national ret, der er forelagt en tvist, hvori alene private er parter således som det er tilfældet i den foreliggende sag, er forpligtet til, når den anvender nationale bestemmelser, som er vedtaget med det formål at gennemføre et direktiv, at fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd og formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med direktivet, med forbehold af visse begrænsninger, herunder navnlig forbuddet mod en fortolkning contra legem af national ret (dom af 4.5.2023, ALD Automotive, C-78/22, EU:C:2023:379, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at en forbruger som omhandlet i direktivets artikel 3, litra a), kan kræve udlevering af en kopi af denne aftale af långiver og alle de oplysninger om tilbagebetaling af lånet, som ikke fremgår af selve aftalen, men som er nødvendige dels for at verificere beregningen af det beløb, som banken skylder for reduktionen af de samlede kreditomkostninger som følge af den førtidige tilbagebetaling, dels for at give denne forbruger mulighed for at anlægge et eventuelt søgsmål om inddrivelse af dette beløb.

Sagsomkostninger

- 37 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tiende Afdeling) for ret:

Artikel 16, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF

skal fortolkes således, at

en forbruger som omhandlet i direktivets artikel 3, litra a), kan kræve udlevering af en kopi af denne aftale af långiver og alle de oplysninger om tilbagebetaling af lånet, som ikke fremgår af selve aftalen, men som er nødvendige dels for at verificere beregningen af det beløb, som banken skylder for reduktionen af de samlede kreditomkostninger som følge af den førtidige tilbagebetaling, dels for at give denne forbruger mulighed for at anlægge et eventuelt søgsmål om inddrivelse af dette beløb.

Underskrifter